

Átlátható állam

SZAKMAI KÖVETELMÉNYEK AZ
INFORMÁCIÓSZABADSÁG SZABÁLYOZÁSÁNAK
MEGÚJÍTÁSÁRA

2026. június

Társaság
A Szabadságjogokért

Szerzők:

dr. Perczel Léna

a TASZ Közéleti Részvételi Program jogász munkatársa

Dr. Hegyi Szabolcs, PhD

a TASZ Közéleti Részvételi Program jogász munkatársa

hegyi.szabolcs@tasz.hu

Készült:

A TASZ több mint 20 éve képvisel közérdekűadat-igénylőket, így széleskörű tapasztalatokkal rendelkezik az információszabadság területén, számos emblemikus ügy köthető a szervezet nevéhez (pl. TASZ kontra Magyarország 37374/05. sz. kérelem). A TISZA programja értelmében alapvető érték az átláthatóság és elszámoltathatóság. Tapasztalataink arra mutatnak rá, hogy ennek eléréséhez egyértelművé vált a **jogi reform szükségessége**, a 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) módosítása.

Különösen fontos ez az elmúlt négy ciklusban hatalmon lévők elszámoltatása, a hatalmi garanciák aláásásának hatékony feltárása miatt, a jövőbeli transzparencia és hatalom elszámoltatásának biztosításának kiépítésével párhuzamosan. Különösen fontos ez akkor, amikor még eleven emléke van a társadalomnak arról, hogy a leköszönő kormány a hatalom átadására leginkább módszeres iratmegsemmisítéssel készült.

A jogi reform mellett **szemléletváltás is szükséges**: az állami szervek az adatigénylőben alapvetően ellenfelet látnak, holott az volna helyes, ha állami kötelezettségként tekintenének a közérdekű adatok nyilvánosságának biztosítására.

Legjelentősebb problémák	Megoldási javaslatok
1. Társadalmi egyeztetés hiánya, szükséges jogalkotás elmaradása	
Az Infotv. módosításait nem előzte meg szakmai-társadalmi vita. Az információszabadságot érintő alkotmánybíróági és nemzetközi bíróági ítéletek nem érvényesülnek a magyar jogban.	A Kormány kérje ki információszabadsággal foglalkozó szervezetek, kutatók véleményét az információszabadság reformjáról, és vegyen figyelembe nemzetközi jó gyakorlatokat, és jogalkotás útján érvényesítse a magyar jogban az állam mulasztása miatt az államot kötelező alkotmánybíróági [7/2020. (V. 13.) AB határozat] és nemzetközi bíróági (pl. Kenedi-ügy) ítéleteket.
2. Kötelező ügyvédi képviselő, mint a jog érvényesítésének szükségtelen akadály	
A törvényszéken induló ügyekben kötelező az ügyvédi képviselő. Ez egy magas, de szükségtelen belépési küszöböt állít az információszabadsághoz való alapjog gyakorlása elé.	A kötelező ügyvédi képviselőt a törvényszéken induló ügyekben el kell törölni. Lehetővé kell tenni, hogy a keresetet bárki könnyedén benyújthassa, hogy minél könnyebben férhessen hozzá a közérdekű adatokhoz.
3. Jogerős ítéletek végrehajthatatlansága	
Az állami szervek sok esetben a jogerős ítélet ellenére sem adják ki a közérdekű adatokat, és nem áll rendelkezésre hatékony végrehajtási eljárás. Az információszabadság-perekben hozott ítéletek végrehajtása tévesen ugyanarra a logikára épül, mint bármely polgári kötelezésé: ha az adatkezelő nem teljesít, újabb eljárások, végrehajtási lépések, bírságok következnek. Azonban az információ időérzékeny. Az egy-két év múlva kikényszerített adatközlés gyakran már politikailag, társadalmilag vagy újságírói szempontból elvesztette az értelmét.	A végrehajtási eljárás reformjának ki kell terjednie a közérdekű adatok kiadására vonatkozó kötelezettségek hatékony kikényszerítésére is. Biztosítani kell a közérdekű adatok kiadására kötelező bíróági döntések gyors végrehajtását, és a jogellenes megtagadáshoz vagy késedelemhez hatékony, visszatartó erejű jogkövetkezményeket kell fűzni. A bíróági eljárások szükségességének megelőzését kellene szem előtt tartani.

Legjelentősebb problémák	Megoldási javaslatok
4. Közzétételi kötelezettség lehetőségének köre szűkült	
Az adatkezelő nem köteles a felügyelete alatt álló szerv kezelésében lévő adatot beszerezni, és nem köteles „új adat előállításával” járó igényt teljesíteni. Ez utóbbira a gyakorlatban szinte minden esetben hivatkoznak. A számlaszintű adatigénylést eltörölték, holott rengeteg közérdekű adat így lehetne megismerhető. A nem-minősített kormányhatározatok és kormányulási jegyzőkönyvek kiadása miniszteri döntéssel 20 évre megtagadható; a köztulajdonú társaságok külföldi beruházásaira vonatkozó adatok pedig 10 évre elzárhatók. Az aránytalan munkateher miatti költségtérítés eltörlése óta gyakori, hogy az adatkezelő csak személyes betekintést ajánl fel.	Az információs szabadság érvényesülése érdekében át kell vizsgálni az Infotv.-t és a közérdekű adatok megismerését korlátozó más törvényeket az átlátható állam elve alapján. A korlátozások csak konkrét, alkotmányosan igazolható védendő érdek alapján állhatnak fenn; illetve a joggyakorlatban a korlátozó rendelkezések megszorító értelmezése váljon főszabállyá. A jogszabályi környezet is tükrözze, hogy kétség esetén a nyilvánosság javára kell dönten.
5. Ismételt adatigénylés tilalma	
Nem egységes a joggyakorlat azzal kapcsolatban, hogy hogyan értelmezi a bíróság az Infotv. egy éven belüli ismételt adatigénylésre vonatkozó szabályát. Ebből következően több olyan adatigénylés is visszautasításra kerül, aminél az adatigénylő még nem kapott választ a kérdésére.	Kizárólag visszaélésszerű adatigénylések esetén lehessen alkalmazni ezt a rendelkezést, azzal, hogy a visszaélésszerűséget megszorítóan kell értelmezni. Ilyen lehet, ha pl. már az alapfeladatok teljesítését akadályozza az adatigénylés, vagy valamilyen személyes konfliktus van mögötte.
6. Közzétételi kötelezettség kiüresítése, nem betartása	
A törvény szerint kötelező közzéteendő közérdekű adatok nyilvánosságát sem a honlapokon, sem a Közadattárban, sem a Központi Információs Közzétételi Nyilvántartásban nem érvényesíti senki; az adatok hiányosak, elavultak, a kereső használhatatlan. A 2023-ban bevezetett nyilvántartással ráadásul kifejezetten megengedte a jogalkotó, hogy az új nyilvántartásba feltöltött adatokat, így pl. a gazdálkodási adatokat az érintett szervek saját honlapjukon már ne tüntessék fel, ami az átláthatóságot valójában aláássa.	A nyilvántartások szaporítása helyett a kormánynak és a közfeladatot ellátó szervezeteknek az eddig is meglévő, a proaktív közzétételi kötelezettséget előíró szabályokat kellene komolyan venniük. Biztosítani kell a felhasználóbarát felületeket és adatkiadásokat, hogy a közérdekű adatok megfelelően kereshetők legyenek. Nem megfelelő például egy szkennelt, vagy biztonsági korlátozással ellátott PDF. Arra az esetre, ha ennek nem tesznek eleget az állami szervek, az információs szabadságért felelős szakosított szerv bírságát kellene kilátásba helyezni.

Legjelentősebb problémák	Megoldási javaslatok
7. Adatkiadást lassító jogszabályi rendelkezések – a per gyorsítása a hatékonyság rovására megy	
A jelenlegi szabályozás az adatigénylő peres pozícióját többféleképpen nehezíti, ami az eljárások elhúzódásával jár. Így például az adatgazda módosíthatja a perben az adatkiadás megtagadásának okait; jelenleg nincs eljárási kötelezettség arra, hogy az alperes előzetesen írásban terjesszen elő ellenkérelmet, aminek köszönhetően a felperes nem tud érdemben felkészülni az első tárgyalásra. Nem érvényesül a fellebbezések 15 napos elbírálási határideje, mert sokszor visszaélnek az adatkiadásra kötelezett szervek a kézbesítés szabályaival, utolsó pillanatban veszik át az iratokat, így a bíróság csak törvénytértően tudja az idézést megküldeni. Ha első és másodfokon azonos döntés születik, de a Kúria ellenkező álláspontra jut, kizárólag kasszációs jogköre van, így az eljárást újra le kell folytatni. Következésképp egy közérdekű adatkiadás iránti per átlagosan egy évre elhúzódik, az adat elveszíti közéleti relevanciáját, ez pedig az alapjog kiüresítéséhez vezet.	Az információszabadság perek eljárásjogi reformját úgy kell végigvinni, hogy a fegyverek egyenlőségének elve minél jobban érvényesüljön. A revízió során azonosítani kell valamennyi lassító rendelkezést, és a jogot alkalmazó szervezetek, szakemberek tapasztalatai alapján úgy kell módosítani őket, hogy az információszabadság tényleges érvényesülésében kulcsfontosságú időtényező szempontjából valóban hatékonyak legyenek. Kötelezni kell az alperest arra, hogy előzetesen előterjessze ellenkérelmét, amiben a megtagadás indokait utólag nem módosíthatja. Összhangba kell hozni a fellebbezés határidejét az elektronikus kézbesítés szabályaival, így a fellebbezés határidejét legalább 20 napban kellene meghatározni. Lehetővé kell tenni, hogy a Kúria élhessen a megváltoztatás jogkörével.
8. Hatékony jogorvoslat hiánya minősített adatok esetén	
Ha a perben minősített adat is érintett, a bíróság az eljárást felfüggeszti és titokfelügyeleti eljárást kezdeményez a NAIH-nál. A hatóság titokfelügyeleti eljárásban hozott döntései felett nincs érdemi bírói kontroll, így az érintett számára nem biztosított hatékony bírói jogorvoslat. A NAIH továbbá a gyakorlatban nem jár el időben. A törvény nem ír elő számára soronkívüliséget, az igénylő pedig ügyféli jogállás híján nem tudja érdemben mozgásban tartani az eljárást.	Biztosítani kell a titkosítás jogszerűségének és feloldhatóságának a független bírósági felülvizsgálatát. Emellett a jelenlegi titokfelügyeleti eljárást hatékonyabbá kell tenni: határidőket kell szabni, valamint a közérdekű adatigénylőnek ügyféli jogállást kell biztosítani ahhoz, hogy alapjogát érvényesíteni tudja.

Legjelentősebb problémák	Megoldási javaslatok
9. Hiányos az ombudsmani típusú jogvédelem	
Bár az információszabadságért felelős szakosított szervnek lenne ombudsmani jogköre, a jelenlegi szerv tipikusan csak eldönti a jogvitát. A jogvita kötelező erővel történő eldöntése erős hatáskörnek tűnhet, az ombudsmani típusú jogvédelem azonban a hatósági jogvédelemnél mégsem gyengébb, csak másra való. Az ombudsmani szerep nagy mozgásteret ad annak, aki valóban él vele: ajánlásokkal, vizsgálati eredmények proaktív közzétételével, jogalkotási javaslatok tételével és az adatigénylő oldalán történő perindítással olyan eredmények érhetőek el, amelyek túlmutatnak az információs jogi joganyag pusztá kikényszerítésén és a joganyagot tevékenyen formálják is. Az ombudsman-típusú hatáskörök jelenleg is a NAIH rendelkezésére állnak, ezt a mozgásteret a hatóság azonban egyáltalán nem használja ki.	Olyan szakosított szervre van szükség, amelynek szándékában áll és képes is arra, hogy hatósági és ombudsmani típusú hatásköreit komplex módon alkalmazva mozdítsa elő az információszabadsághoz fűződő alapvető jog érvényesülését.

A TASZ megalakulása óta azért dolgozik, hogy Magyarországon mindenki megismerhesse és érvényesíthesse alapvető emberi jogait. Évente több ezer embernek nyújtunk ingyenes jogi segítséget, több tucat ügyben látunk el bírósági képviseletet, valamint képzéseket tartunk országszerte és online elérhető kisokosainkkal segítjük a polgárokat a mindennapi jogi problémák megoldásában.

Elérhetőség:

tasz.hu

tasz@tasz.hu

+36 1 209 0046

